

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.-ΤΟΜΟΣ Α΄.

(Ὅτι ἐστὶ περὶ τοῦ ἄν ὀσιωτέρου ἀνθρώπου
βουλευόμενον ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οἰκείων. (Πλάτ. Θιάγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

—
1879

Ζ'.

Πραγματεία τοῦ ἀντεπιστέλλοντος ἐπιτίμου συμβούλου καὶ Νομαρχιακοῦ
Δημοδιδασκάλου Καλαμῶν Νικολάου Ευπολύτου.

Κύριε Πρόεδρε,

Μὴ δυνάμενος, ὡς ἐπεθύμουν νὰ μετάσχω, τῶν προφορικῶν συζητήσεων
τοῦ ἡμετέρου συλλόγου δηλῶ ἐγγράφως τὴν ἀσθενῆ μου γνώμην ἐπὶ τῶν
εἰς λύσιν προταθέντων ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου αὐτοῦ ζητημάτων.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ζήτημα.

Τὰ ἐν ταῖς ὀλιγοπληθεστέραις κώμαις δημοτικὰ σχολεῖα θέον κατὰ
τὴν ταπεινὴν μου γνώμην νὰ ὦσι τέλεια· τέλεια δὲ δύνανται νὰ κατα-
στῶσιν, ἐὰν ἐν ἐκάστῳ τούτων διδάσκη διδάσκαλος ἰκανός, ἔχων τὸν
ἀπαιτούμενον εἰς τὸ καθῆκόν του ζῆλον καὶ τὴν μεγάλην ἐν τῇ πολιτείᾳ
ἀποστολὴν του γινώσκων. Ἄλλ' ἵνα καταστῆ, καὶ ἂν κατ' ἀρχὰς δὲν ᾖ,
τοιούτος, θέον νὰ ἔχη τὰ μέσα τῆς συντηρήσεώς του ἐξησφαλισμένα·
ἄνευ τούτων μὴ ἐλπίζωμέν ποτε νὰ ἔχωμεν ἰκανοὺς διδασκάλους, διότι
κατὰ τὴν κοινὴν περὶ αὐτῶν «Νηστικὸ ἀρκοῦδι δὲν χορεύει». Κίπρον ἀνω-
τέρω, ὅτι τὰ σχολεῖα τῶν κωμῶν θέον νὰ ὦσι τέλεια, διότι αἱ δυστυχεῖς
μικρὰ κώμαι οὐδὲν ἄλλο καλὸν κέκτηνται ἢ ἐν σχολεῖον δημοτικόν. Ἐν
ταύταις οὔτε ἑλλ. σχολεῖα ὑτάρχουσιν, οὔτε ἅπαντες οἱ κάτοικοι αὐτῶν
εὐποροῦσιν, ἵνα τὰ τέκνα των ἀλλαχοῦ εἰς ἑλληνικὰ σχολεῖα πέμπωσιν,
οὔτε ἱερέων ἰκανῶν εὐμοιροῦσι, πρὸς δὲ καὶ παντοειδῶν ὑπαλλήλων, διὰ
τῆς συναναστροφῆς τῶν ὁποίων, ὡς κάλλιον αὐτῶν μεμορφωμένων, ἠδύ-
ναντο νὰ μορφωθῶσι κατὰ τι καὶ οὐς αἱ πόλεις κέκτηνται, στεροῦνται.
Ὅταν λοιπὸν δὲν ἔχωσι καὶ ἐν τῷ ὀνόματι ἄξιον διδασκάλου, πῶς
θὰ δυνηθῶσι νὰ μορφωθῶσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν
ὁποίων αἱ λοιπὰ τῆς κοινωνίας τάξεις διατρέφονται;

Ὁ ἰκανὸς καὶ πατριωτικὸν ζῆλον μέγαν ἔχων διδασκαλος, πλὴν τῆς
προηγουμένης τῇ νεολαίᾳ ὑπ' αὐτοῦ γραμματικῆς τε καὶ ἠθικῆς ὠφελείας,
διαφοροτρόπως δύναται νὰ καταστῆ ὠφέλιμος τῇ παρ' ἧ διατελεῖ ἀμορ-
φῶτῳ κοινωνίᾳ. Τοιαύτη δὲ δυστυχῶς εἶναι εἰσέτι ἡ τῶν μικρῶν κωμῶν.
Ἄν ᾖ ἰκανὸς ὁ διδασκαλος, καὶ ὡς ἱεροκῆρυξ χρήσιμος καθίσταται, καὶ

ὡς διαιτητῆς τῶν ἔνεκα κτηματικῶν διαφορῶν ἐριζόντων, καὶ ὡς συνδιαλλακτῆς τῶν ἐν ἔχθρᾳ καὶ ἀδιαλλάκτῳ μίσει διακειμένων καὶ ὡς διώκτης ἀπείρων δεισιδαιμονιῶν, ὑφ' ὧν δυστυχῶς εἰσέτι ὁ κατώτερος λαὸς κατατρύχεται.

Μαθήματα δὲ εἰς ταῦτα δεόν νὰ διδάσκωνται, ὅσα καὶ εἰς τὰ τῶν πόλεων, ἀλλ' ἂν ἢ δυνατόν, ἐντελέστερα καὶ ἀκριβέστερα, ἵν' ἀποκτῶσιν, ὅσον οἶόν τε πλείονας γνώσεις τῶν μαθητῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσι, διὰ τὸν λόγον ὅτι οὗτοι μὲν θὰ διακούσωσι καὶ τὰ τῶν ἐλληνικῶν σχολείων μαθήματα, ἐξ ἐκείνων δὲ πολλὰ ὀλίγοι. Εἰς τὰ σχολεῖα τῶν γεωργικῶν δήμων δεόν νὰ διδάσκωνται ἀκριβέστερα τὰ τῆς γεωργικῆς, κηπουρικῆς, βομβυκοτροφίας καὶ κτηνοτροφίας μαθήματα, πρὸς ἀπόκτησιν εἰδικότητός τινος εἰς τὰς τέχνας ταύτας, λίαν χρησίμους οὔσας καὶ ἐν σπαργάνοις νῦν δυστυχῶς εὕρισκομένας. — Μέθοδος ἐν τούτοις δεόν νὰ ἢ ἡ μικτὴ ἢτοι, ἡ συνδιδασκτικὴ καὶ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέχρις οὗ τεθῆ εἰς ἐνέργειαν ἡ νέα μέθοδος, ἀλλὰ νὰ ἐπικρατῇ ἡ συνδιδασκτικὴ, ἡ δὲ ἀλληλοδιδασκτικὴ νὰ τιθῆται εἰς ἐνέργειαν εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις μόνον ὅταν ὁ διδάσκαλος ἀσχολῆται εἰς διδασκαλίαν τῶν ἀνωτέρων τάξεων. — Εἰς δὲ διδάσκαλος ἐπιμελής καὶ ἄοκνος διὰ τῆς μικτῆς μεθόδου ἐπαρκεῖ, ὅπως ἡ πείρα ἔχει ἀποδείξει, πρὸς διδασκαλίαν 30—80 μαθητῶν τόσους δὲ περιέχουσι τὰ σχολεῖα τῶν κωμῶν.

Τρία ἔτη εἰς λίαν εὐφυεῖς μαθητὰς, τέσσαρα εἰς μαθητὰς τὸν κοινὸν νοῦν ἔχοντας καὶ πέντε εἰς μαθητὰς ἀφυεῖς, τακτικῶς φοιτῶντας καὶ ἐπιμελῶς διδασκομένους, εἰσὶν ἀρκετὰ πρὸς ἀπόκτησιν ἀπταιστού καὶ κανονικῆς ἀναγνώσεως, κανονικῆς γραφῆς, ἀπάσης τῆς ἀριθμητικῆς πρακτικῆς, τῶν γνώσεων τῆς μικρᾶς γεωγραφίας, τῆς μικρᾶς γραμματικῆς τῆς ἱστορίας, τῆς ἱερᾶς κατηχήσεως, τῆς μικρᾶς φυσικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας ἑλλ. ἱστορίας, τῆς διδασκαλίας ὅμως τῶν ἐξ τελευταίων τούτων μαθημάτων γινομένης διηγηματικῶς. Περὶ τούτου μ' ἔπεισεν ἀδιστακτῶς μακρὰ πείρα. Εἰς τὰ κατὰ τὰς μικρὰς ὅμως κώμας σχολεῖα ἢ φοίτησις τῶν παιδῶν, δὲν γίνεται τακτικῶς, ὡς βοηθούντων τῶν μαθητῶν τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς εἰς τὰς ἐργασίας των, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως χρειάζεται πλεῖον χρονικὸν διάστημα πρὸς ἀπόκτησιν τῶν εἰρημένων γνώσεων, ἢ δὲ ἀναγκαστικὴ φοίτησις οὔτε ἐφηρμόσθη, οὔτε θὰ ἐφαρμοσθῆ ποτε, φόβος δὲ εἶναι μήπως εἰς ἐνέργειαν τιθεμένη γένηται αἰτία κομματικῶν καταθλίψεων. — Οἴκοθεν δὲ ἐννοεῖται, ὅτι, ἐὰν ἢ ἱκανὸς ὁ διδάσκαλος, θὰ ἦναι πρωτοβάθμιος ἢ δευτεροβάθμιος, ἀλλ', ἂν ὑποχρεωθῆ νὰ ὑπηρετῇ εἰς χωρία, πρέπει νὰ ἔχη τὰς τοῦ βαθμοῦ του ἀποδοχάς.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ζήτημα

Ἦτοι τίνι τρόπῳ δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ ὁ τὸ καθήκον αὐτοῦ ἐκπληρῶν διδάσκαλος, κλπ.

Μερίζονα, ἂν οὐχὶ πλήρη, ἀσφάλειαν τῆς ἥς νῦν ἔχει, δύναται νὰ ἔχη ὁ τὸ καθήκον αὐτοῦ ἐκπληρῶν διδάσκαλος, εἰάν ἐν ἐκάστῳ νομῷ ἐδρεύῃ ἐπιτροπεία, ἥς τῇ προτάσει μόνον θὰ διορίζηται καὶ ἀπολύηται ὁ διδάσκαλος, ἀλλ' αὕτη δέον νὰ συνιστᾶται ἐκ προσώπων μὴ ἐπηρεαζομένων μὲν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς, ἐχόντων δὲ συνεργοὺς κατὰ τὰς διαφόρους κώμας ἐξ ὧν οἱ νομοὶ συνίσταται ἕτερα πρόσωπα φιλόμουσα, τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῶν καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐπηρεαζόμενα καὶ ἄτινα δέον ν' ἀποτελῶσι τὴν ἐπιτόπιον ἐφορείαν τῶν σχολείων, διότι ἄλλως ἢ ἐν τῷ νομῷ ἐδρεύουσα ἐπιτροπεία δὲν θὰ ἦ δυνατόν νὰ ἐνασχῆ τὸ καθήκον αὐτῆς ἐν πλήρει γνώσει καὶ εὐσυνειδησίᾳ. Αἱ δύο αὗται ἐπιτροπείαι, ἥτοι ἢ ἐν τῷ νομῷ ἐδρεύουσα καὶ ἢ ἐν τῇ ἔδρᾳ ἐκάστου σχολείου, δέον νὰ ἔχωσι καὶ τὴν ἐποπτείαν τῶν σχολείων καὶ τοιοῦτοτρόπως λύεται καὶ τὸ τρίτον ζήτημα, ὅπερ εἶναι «Πῶς πρέπει νὰ κανονισθῶσι τὰ τῆς ἐποπτείας τῶν δημοτ. σχολείων, ἵνα καταστῇ αὕτη ἀκριβῆς αὐστηρὰ καὶ δικαία» Ὁ λόγος δὲ δι' ὃν θεωρῶ ἀναγκαίως δύο ἐπιτροπὰς εἶναι, ὅτι ἢ μὲν ἐπιτόπιος θὰ ἐφορᾷ ἀδιαλείπτως τὸν διδάσκαλον, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ διαγωγὴν αὐτοῦ, καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ σχολείου· ἢ δὲ κατὰ τὸν νομὸν ἐδρεύουσα ἐφ' ἅπαξ ἢ δις μόνον κατ' ἔτος θὰ πράττῃ τοῦτο καὶ θὰ ζητῇ πληροφορίας οὐχὶ μόνον περὶ τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐπιτοπίου ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς, εἰάν αὕτη ἐκπληροῖ εἰλικρινῶς τὸ ἑαυτῆς καθήκον καὶ ἂν αἱ πληροφορίες, ἃς παρ' αὐτῆς λαμβάνει εἰσὶν ἀληθεῖς.

Περὶ τοῦ τετάρτου ζητήματος.

Ἦτοι «πρέπει νὰ τελῶσιν οἱ μαθηταὶ δίδακτρα ἢ οὐ;» Ἡ κατωτέρα παιδεία ὁ πνευματικὸς ἄρτος τοῦ λαοῦ οὐσα, ἔπρεπε νὰ μένῃ πάντῃ ἐλευθέρᾳ καὶ ἐπομένως οἱ μαθηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων δὲν ἔπρεπε νὰ τελῶσι δίδακτρα, ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται ὡς ἐκ τούτων τινὲς ν' ἀπομακρύνωνται τῶν δημοτικῶν σχολείων. Ἄν πρέπει νὰ τελῶσιν οἱ μαθηταὶ δίδακτρα, ταῦτα δέον νὰ τελῶσιν οὐχὶ οἱ τῆς κατωτέρας παιδείας, ἀλλ' οἱ τῆς μέσης καὶ ἀνωτέρας, διότι ἢ μὲν μέση καὶ ἀνωτέρα δὲν εἶναι ὑποχρεωτικῆ, ἀλλὰ προαιρετικῆ, ἢ δὲ κατωτέρα εἶναι καὶ δέον νὰ ἦ ὑποχρεωτικῆ. Ἐπειδὴ ὅμως δυστυχῶς τὸ μὲν δημόσιον ταμεῖον δὲν ἐπαρκεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἵνα ἔλθῃ ἐπίκουρον εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἐκ

δὲ τῶν δημοτικῶν ταμείων τὰ μὲν πλεῖστα δὲν εὐποροῦσιν, ἵνα παρέχω-
σιν ἀνωτέρους μισθοὺς τοῖς διδασκάλοις, ἐλάχιστα δὲ, καὶ ἂν εὐπορῶσι,
δικτιθεῖσιν ἀλλαχοῦ τοὺς πόρους των καὶ οὐχὶ εἰς τὴν δημοτ. ἐκπαί-
δευσιν· διὰ τοῦτο κατ' ἀνάγκην δεόν νὰ τελοῦσιν ἐπὶ τινὰ καιρὸν οἱ μα-
θηταὶ δίδασκτρα, εἰσπραττόμενα ὅμως ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὑπὲρ τῶν διδα-
σκάλων μέχρις οὗ συσταθῇ εἰδικὸν ταμεῖον ὑπὲρ τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Ὡς πρὸς τὸ πέμπτον ζήτημα.

Ἦτοι «τῖνα τὰ δικαιώματα τῶν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου λα-
βόντων πτυχία δημοδιδασκάλων». Ὁ ἐν χρήσει περὶ δημοδιδασκαλίας
νόμος τοῦ 1836 ἀναγράφει τὰ τε καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα τῶν
δημοδιδασκάλων, ἅτινα λαβοῦσα ἐν ὄψει μίᾳ τάξιν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς
παιδικῆς αὐτῆς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐπιμοχθότατον τῶν ἐπαγγελμά-
των, πιστεύσασα καὶ δικαίως ὅτι, ἐὰν ἐξακολουθῇ νὰ ἐκτελῇ ἀπαραθάτως
τὰ ἐκυτῆς καθήκοντα θὰ ἔχη ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὰ ἐκ τοῦ εἰρημένου νόμου
ἐκπηγάζοντα δικαιώματα, δυστυχῶς ὅμως ἠπατήθη ὑπὸ τῆς πολιτείας.
Ἄφοῦ ἡ τάξις αὕτη κατέτριψε τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς τὸ ἐπιμοχθότατον
τῶν ἐπαγγελμάτων καὶ διεπαιδαγώγησε τὸ ἔθνος ἐπὶ 42 ὀλόκληρα ἔτη,
μείνσασα πάντῃ ἄπορος καὶ ἐν μεγίστῃ ἐνδείᾳ ὡς ἐκ τῆς γλισχρότητος
τῶν ἀπολαυῶν της, ἐνῶ ἂν ἐπεδίδετο ἕκτοτε, ὅτε αἱ γνώσεις τοῦ δημο-
διδασκάλου ἐθεωροῦντο σπάνιον εὖρημα ἐν τῷ ἔθνει, εἰς ἕτερον στάδιον,
ἢ θέσις αὐτῆς οἰκονομικῶς θὰ καθίστατο λίαν ἐπίζηλος, ἔρχεται ἡ πολι-
τεία νῦν λησμονοῦσα ὅλα αὐτῆς τὰ δικαιώματα, τοὺς κόπους, τοὺς ἀγῶ-
νας, τὴν ἐνδειαν ἐν ἧ εὐρίσκεται, καὶ μονομερῶς καταργοῦσα τὰς πρὸς
αὐτὴν ὑποχρεώσεις της, λέγει εἰς τὴν τάξιν τῶν παλαιῶν δημοδιδασκά-
λων διὰ τοῦ νέου δημοδιδασκαλίας νόμου «Δὲν σὲ χρειάζομαι πλέον· ἐὰν
ἐπιθυμῆς νὰ ἐνασκῆς τὸ ἐπάγγελμα σου κατὰ τὰ μέλλον δεόν νὰ αὐξή-
σης τὰς γνώσεις σου φοιτῶσα εἰς τὸ νέον διδασκαλεῖον.» Προσέλθετε, λοι-
πὸν πάντες οἱ παλαιοὶ δημοδιδάσκαλοι, ἦτοι ὑμεῖς κ. Γιαννόπουλε, Δημη-
τριάδῃ, Ἀδαμάντιε Ἰωαννίδῃ, Τσοῦμα, Τριανταφυλλίδῃ καὶ λοιποῖ, οἵτινες
ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἐγηράσατε, προσέλθετε, λέγω, ἵνα τῶρα εἰς τὰ γράμματα
μάθητε γράμματα, ἄλλως ὑμεῖς θὰ γείνητε τὰ πρῶτα θύματα· διότι οἱ
πτυχιούχοι τοῦ νέου διδασκαλείου προτιμῶνται καὶ διορίζονται ἀμέσως
ὅπου θέλουσιν. Ἐφθασε τῶρα καὶ ἡ ἰδική σας σειρά νὰ μαθητεύσητε,
ἀφοῦ ἐπὶ τριακῦτα ἔτη ἐδιδάσκετε. Μὴ παρξενεύησθε διὰ τοῦτο, πρέ-
πει νὰ ὑποκύψητε εἰς τὸ εἰμαρμένον. Ναὶ, θέλουσιν ἀποκριθῆ οὔτοι, ἐρ-
χόμεθα, ἀλλὰ πῶς θὰ διατρεφώμεθα ἐν τῷ νέῳ διδασκαλείῳ; Πῶς θὰ

διατρέφονται αἱ οἰκογένειαι μας; Τὰ ἀνήλικα τέκνα μας ζητοῦσι παρ' ἡμῶν ἄρτον, αἱ ὠριμον ἡλικίαν ἔχουσαι κόραι μας ζητοῦσι προίκα πρὸς ὑπανδρείαν, πῶς θὰ οἰκονομηθῶσι ταῦτα; Περὶ τούτων, ἀπαντᾷ ἡ πολιτεία, ἀδιαφορῶ, γράμματα θέλω νὰ μάθητε. Τοιαύτη εἶναι ἡ τύχη τῶν παλαιῶν δημοδιδασκάλων· εὐρίσκονται μεταξὺ Σκύλλης καὶ Χαρύβδευος, ἂν δὲν μεταβῶσιν εἰς τὸ νέον διδασκαλεῖον ἀπολλῶσι διὰ παντὸς τὴν θέσιν των, ἂν μεταβῶσιν, ἀπολλῶσι τὰς οἰκογενεῖας των ἐκ τῆς πείνης, ἐμπρὸς κρημνῆς, ὀπίσω θάλασσα, ὅ,τι θέλουσιν ἄς προτιμήσωσιν. Ἐὰν ἀπαιτῶνται μείζονες γνώσεις διὰ τοὺς δημοδιδασκάλους, (καὶ ὁμολογῶ, ὅτι ἀπαιτοῦνται) διὰ τί δὲν ἀπητήθησαν ὅτε συνετάχθη ὁ ἐν χρήσει περὶ δημοδιδασκαλίας νόμος τοῦ 1836; Οἱ μαθηταὶ τοῦ νέου διδασκαλείου βλέποντες τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν μετ' ὀλίγον θὰ περιέλθωσιν οἱ διδάσκαλοι τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου ἕνεκ τοῦ νέου νόμου δὲν δικαιοῦνται νὰ εἴπωσιν εἰς τὴν πολιτείαν, ἄρά γε μετ' ὀλίγα ἔτη δυνάμει νέου τινὸς νόμου δὲν θέλομεν λάβει τὴν ἰδίαν τύχην, ἣν καὶ οἱ τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου ἔλαβον; — Ἐγένοντο καὶ εἰς ἄλλους κλάδους τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας νόμοι περὶ προσόντων τῶν ὑπαλλήλων, ἀλλ' οἱ ἀρχαιότεροι ὑπάλληλοι δὲν ἐρρίφθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς, ὅπως ῥιπτονται οἱ δημοδιδάσκαλοι. Πολλοὶ δικαστικοὶ ἐξ εἰρηνοδικειακῶν ὑπογραμμάτων ὀρμηθέντες κατέχουσι νῦν θέσεις δικαστῶν, εἰσαγγελέων καὶ ἐφετῶν, ἀλλ' ὁ νόμος περὶ δικαστικῶν προσόντων δὲν ἀπήτησε παρ' αὐτῶν φοίτησιν νέην εἰς γυμνάσια καὶ τὸ Πανεπιστήμιον πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός των, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ κατέχωσι τὰς θέσεις των ἔχοντες τὰς γνώσεις ἃς νῦν ἔχουσιν, ἀπήτησεν ὁμῶς τὰ προσόντα ταῦτα καὶ ἄλλα μείζονα παρὰ τῶν μελλόντων νὰ καθέξωσι τὰς θέσεις ταύτας· τὸ αὐτὸ δ' ἐγένετο καὶ διὰ τοὺς οἰκονομικοὺς ὑπαλλήλους. Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἔπρεπε βεβαίως νὰ γείνη καὶ διὰ τοὺς δημοδιδασκάλους, ἀλλ' ὁ νομοθέτης διακισιόμενος ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῆς βελτιώσεως τῆς κατωτέρας παιδείας δὲν ἐσκέφθη, ὅτι ὁλόκληρος τάξις τῆς κοινωνίας καταστρέφεται. Ἐκτὸς τούτου ἐν τῷ εἰρημένῳ νόμῳ περιέχεται καὶ ἀσάφειά τις λίαν οὐσιώδης, καθόσον, ἐν ἄρθρῳ τινὲ αὐτοῦ ἀπαιτεῖ, ἵνα οἱ μὲν τριτοβάθμιοι δημοδιδάσκαλοι κατατάσσωνται εἰς τὴν τρίτην τάξιν τοῦ συσταθησομένου διδασκαλείου, οἱ δὲ δευτεροβάθμιοι εἰς τὴν δευτέραν, περὶ τῶν πρωτοβαθμίων οὐδὲν οὐδὲν ποιεῖται μνησάν, ἐν ἑτέρῳ ὁμῶς ἄρθρῳ, ὅπερ δὲν ἐνθυμούμαι, διότι δὲν ἔχω ἐν ὄψει τὸν νόμον, σαφῶς διακελεύει, ὅτι οἱ τοῦ νέου διδασκαλείου πτυχιούχοι προτιμῶνται τῶν παλαιῶν καὶ διορίζονται ἀμέσως, οὐδεμίαν ποιεῖται ἐξαιρέσιν διὰ τοὺς πρωτοβαθμίους, ὅπερ τῆ

ἐνεργεία τοῦ ἡμετέρου συλλόγου πρέπει νὰ διασαφηνισθῆ, ἤτοι πρέπει ἢ οὐ νὰ φοιτήσωσιν εἰς τὸ συσταθησόμενον διδασκαλεῖον καὶ οἱ πρωτοβάθμιοι καὶ εἰς τίνα τάξιν αὐτοῦ. — Ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον γίνεται, ὅτι οἱ τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου διδάσκαλοι δὲν ἦτο δίκαιον νὰ ὑποχρεωθῶσι πρὸς φοίτησιν εἰς τὸ νέον διδασκαλεῖον. Ἐπειδὴ ὅμως ἀφ' ἑτέρου παρίσταται ἀπόλυτος ἀνάγκη βελτιώσεως τῆς δημοτικῆς εκπαιδεύσεως καὶ, ἵνα βελτιωθῆ αὕτη, ἀνάγκη νὰ βελτιωθῶσι πρῶτον οἱ διδάξοντες διδάσκαλοι, ἀναγκαῖον καθίσταται νὰ εὑρεθῆ τρόπος τῆς οἰκονομῆσων ἀμφοτέρως τὰς ἀνάγκας, ὡς τρόπον δ' οἰκονομίας προτείνω τὸν ἐπόμενον. Νὰ κοινοποιηθῆ ἅπανσι τοῖς ἐν ἐνεργείᾳ δημοδιδασκάλοις τὸ πρόγραμμα τῶν διδασκασομένων μαθημάτων ἐν τῷ νέῳ διδασκαλείῳ καὶ νὰ παραγγεληθῶσιν οὗτοι, ἵνα ἐντὸς ὀρισμένου χρόνου τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν συμπληρώσωσιν, ὅπως δυνηθῶσι τὰς γνώσεις των συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦ διδασκαλείου. Μετὰ τὸ πέραν τοῦ χρόνου τούτου νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἐξέτασιν ἐπὶ τῶν εἰρημένων μαθημάτων ἐνώπιον τῶν καθηγητῶν τοῦ διδασκαλείου, καὶ, ἐάν τινες αὐτῶν εὑρεθῶσιν ἀνίκανοι, νὰ εὑρεθῆ τρόπος πρὸς οἰκονομίαν αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ διατηρηθῶσιν εἰς τὰς θέσεις των. Πολὺ δύσκολον δὲν εἶναι νὰ συμπληρώσωσιν οἱ διδάσκαλοι τὰς γνώσεις των, διότι, ὡς παρετήρησα, τὸ πρόγραμμα τῶν διδασκασομένων μαθημάτων ἐν τῷ νέῳ διδασκαλείῳ δὲν διαφέρει κατὰ πολὺ τοῦ προγράμματος τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου καὶ ἐκτὸς τούτου πλείστα βοηθήματα νῦν ὑπάρχουσιν, ἵνα αὐξήσῃ τις τὰς γνώσεις του. Ἴνα εἰσαχθῆ ὅμως ἀμέσως εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα ἡ νέα μέθοδος, νομίζω, ὅτι εἶναι συντελεστικὸν πρὸς τοῦτο τὸ ἀκόλουθον μέτρον.

Τὸ ἐπιὸν ἔτος νὰ διαταχθῶσιν αἱ μὲν ἐξετάσεις τῶν νομαρχιακῶν καὶ ἐπαρχιακῶν δημοτικῶν σχολείων νὰ γίνωσι κατὰ τὸ τέλος Ἰουνίου, οἱ δὲ νομαρχιακοὶ καὶ ἐπαρχιακοὶ δημοδιδάσκαλοι προσκληθέντες νὰ παρευρεθῶσιν εἰς Ἀθήνας καθ' ὅλον τὸν Ἰούλιον νὰ διδαχθῶσι τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας κατὰ τὴν γερμανικὴν μέθοδον, τὸν δὲ Αὐγούστον ἢ Σεπτέμβριον μεταβάλλοντες ἕκαστος εἰς τὴν ἐπαρχίαν, εἰς ἣν ἀνήκει, νὰ διδάξωσι τοὺς λοιποὺς τῆς ἐπαρχίας δημοδιδασκάλους τὴν νέαν μέθοδον. Τούτου τεθέντος εἰς ἐνεργείαν, φρονῶ, ἂν δὲν ἀπατώμαι, ὅτι καὶ ἡ νέα μέθοδος ταχέως εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα καὶ μάλιστα εἰς τὰ χωρία, ὅπου εἶναι ὀλίγοι μαθηταί, θὰ εἰσαχθῆ καὶ οἱ δημοδιδάσκαλοι θ' ἀναγκασθῶσι ν' αὐξήσωσι τὰς γνώσεις των ἢ ἐξ ἰδίας μελέτης ἢ ἐξ ἰδιαιτέρων παραδόσεων καὶ δὲν θὰ ριφθῶσιν εἰς τὰς ὁδοὺς, ὅπως ὁ νέος περὶ διδασκαλείου νόμος ἀπαιτεῖ, νῦν μάλιστα, ὅτε ἔχομεν ἀνάγκην πλείστων δημοδιδασ-

σκάλων, ἵνα ἐξαποστείλωμεν εἰς τὰς εἰσέτι ὑποδούλους ἑλληνικάς ἐπαρχίας διότι διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων θ' ἀναπτύξωμεν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα τὸν Ἑλληνισμόν, ὃν περ ὁ Πανσλαυϊσμός ἐπαπειλεῖ νὰ καταπνίξῃ.

Ὡς πρὸς τὸ ἕκτον ζήτημα.

Ἦτοι «πρέπει νὰ διαφέρωσι καὶ κατὰ τί τὰ τῶν θηλέων σχολεῖα τῶν σχολείων τῶν ἀρρένων;

Ἐπειδὴ, ὅταν αἱ μητέρες ἐν τινι ἔθνει ὧσι καλῶς ἀνατετραμμένα, τὸ ἔθνος ἐκείνο προάγεται καὶ εὐδαιμονεῖ, διότι αἱ μητέρες παράγουσι τοὺς καλοὺς πολίτας, ἐπάναγκες καθίσταται μεγίστη προσοχὴ ὑπὸ τῆς πολιτείας νὰ καταβληθῇ πρὸς ὀρθὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ θήλεος φύλου. Τὰ σχολεῖα λοιπὸν τῶν θηλέων πρέπει νὰ ὧσιν ὅσον οἷόν τε, τέλεια, καὶ νὰ διδάσκωνται εἰς αὐτὰ τὰ αὐτὰ μαθήματα, ἅτινα καὶ εἰς τὰ τῶν ἀρρένων διδάσκονται. Εἰς τὰ ἱερά δὲ μαθήματα νὰ καταβάλληται ἰδιάζουσα προσοχὴ, διότι τὸ γυναικεῖον φύσει φιλόθησκον ὃν διαπαιδαγωγηθὲν θρησκευτικῶς θέλει ἐμπνεύσει εἰς τὸ ἔθνος ἐν τῷ μέλλοντι βαθύτερα θρησκευτικὰ αἰσθήματα· διότι δυστυχῶς νῦν ἤρξατο νὰ παρεκκλίνῃ τῶν πατρίων, ὅπερ μέγιστον εἶναι κακόν. Ὅτι δὲ πρέπει ἐν τοῖς τῶν θηλέων σχολείοις νὰ διδάσκηται, ἐκτὸς τῶν μαθημάτων τῆς ραπτικῆς καὶ ὑφαντικῆς, καὶ ἡ μαγειρικὴ, περὶ τούτου οὐδεὶς, φρονῶ, ὁ ἀντιλέγων.

Μέση ἐκπαίδευσις.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον ζήτημα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἦτοι «Τίνα τὰ αἷτια τῆς ὁμολογουμένης ἀκαρπίας τῆς διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας καὶ ἱστορίας ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις καὶ τίς ἡ καταλληλοτέρα μέθοδος πρὸς λυσιτελεστέραν διδασκαλίαν τῶν τοσοῦτω συναφῶν τούτων μαθημάτων», λέγω ὅτι αἷτια τῆς ἀκαρπίας τῆς διδασκαλίας τῆς τε γεωγραφίας καὶ ἑλλ. ἱστορίας εἶναι ἡ ἀκατάλληλος μέθοδος ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ βλαβερὰ πρόληψις τῶν μαθητῶν περὶ τοῦ ἐπουσιώδους καὶ τῆς μὴ ὠφελιμότητος τῶν μαθημάτων τούτων.

Ἡ μὲν διδασκαλία τῆς γεωγραφίας γίνεται σήμερον εἰς τὰ πλεῖστα σχολεῖα, ἵνα μὴ εἴπω εἰς ἅπαντα, διότι πιθανὸν νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἐξαιρέσεις, ἄνευ γεωγραφικοῦ χάρτου. Ἐκμάθησις τοῦ μαθήματος τούτου ἄνευ χάρτου ὅσον κοπιώδης εἶναι τοσοῦτον καὶ ἀνωφελής, διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ πλεῖστοι τῶν μαθητῶν ἀπογοητεύονται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ δὲν μαθάνουσιν οὐδόλως τὸ μάθημα αὐτὸ, ὀλίγοι δὲ ἐξ αὐτῶν κοπιᾶ-

ζοντες ὑπερβαλλόντως ἀποστηθίζουσι ὄρμαθὸν λέξεων, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ὀλιγίστου χρόνου λησμονοῦσιν αὐτῶν καὶ δὲν τοῖς ἀπομένει οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁ ὑπερβαλὶκὸς ἔν κατέβαλλον πρὸς ἐκμνημόνευσιν τοῦ μαθήματος τούτου· τούτου δ' ἕνεκα οἱ τοιοῦτοι, ἂν ἐρωτηθῶσι περὶ τινος πόλεως, ἢ ὄρους, ἢ λίμνης, ἢ θαλάσσης οὐδεμίαν συγκεκριμένην ἰδέαν ἔχουσι περὶ αὐτῶν. Τούναντίον δὲ συμβαίνει εἰς τοὺς διδασκομένους αὐτὴν διὰ χάρτου καὶ σαφῶς ἐκμακθάνοντας τὸ μάθημα αὐτό· πρῶτον εὐκολύνονται ὑπερβαλλόντως εἰς τὴν ἐκμάθησιν τοῦ μαθήματος καὶ δεύτερον μένει κτῆμα ἀναπαιζέτον τὸ ἄπαξ διδασχθέν. Κατ' ἀρχὰς ὅμως πρέπει ὁ διδάσκαλος νὰ κοπιᾷ ἐπ' ὀλίγον, ὅπως οἱ μαθηταὶ λάβωσι πλήρη καὶ σαφῆ γνῶσιν εἰς τὰ τοῦ χάρτου, ἥτοι ποῖον μέρος τοῦ χάρτου δεικνύει τὸν βορρᾶν, ποῖον τὴν μεσημβρίαν, τὴν ἀνατολὴν, τὴν δύσιν, πῶς σημειοῦνται αἱ θάλασσαί ἐν τῷ χάρτι, πῶς οἱ κόλποι, οἱ πορθμοὶ, οἱ ἰσθμοὶ, τὰ ὄρη, αἱ λίμναι, αἱ πόλεις, αἱ ὁδοὶ, αἱ νῆσοι, αἱ χερσονήσοι κλπ. Ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ ἐξασκηθῶσιν εἰς ταῦτα καλῶς, μετὰ ταῦτα τοσοῦτον τερπνὸν γίνεται αὐτοῖς τὸ μάθημα τοῦτο, ὥστε καὶ μόνοι τῶν νὰ δύνανται ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἅπασαν τὴν γεωγραφίαν νὰ ἐκμάθωσι σαφῶς. Κατὰ τὰς ἐπαναλήψεις ὅμως ἢ καὶ πρότερον πρέπει ὁ διδάσκαλος κεκλεισμένον ἔχων τὸν χάρτην ν' ἀπευθύνῃ τοῖς μαθηταῖς διαφόρους ἐρωτήσεις ἐφ' ὅλης τοῖς διδασχθείσης γεωγραφίας πρὸς ἐξάσκησιν καὶ τελείαν ἐκμάθησιν τοῦ μαθήματος, ἥτοι πόσας ἡπείρους ἔχομεν, εἰς ποίαν ἡπειρον κατοικοῦμεν, δεῖξον διὰ τῆς χειρὸς σου ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ποῦ εἶναι ἡ Ἀφρικὴ; τί χωρίζει τὴν Ἑλλάδα τῆς Ἀφρικῆς; ἐκπλέοντες τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ κατ' εὐθείαν πρὸς νότον λ. χ. προχωροῦντες τίνα ἡπειρον θὰ συναντήσωμεν καὶ τί μέρος αὐτῆς; Πρὸς νότον τῆς Βαρβαρίας τί μέρος τῆς Ἀφρικῆς ὑπάρχει; Ἡ Ζαχάρα κατοικημένη ἢ ἀκατοίκητος εἶναι; τί μέρος αὐτῆς βρέχεται ὑπὸ Ὀκεανοῦ καὶ ὑπὸ τίνος Ὀκεανοῦ; Πρὸς νότον τῆς Ζαχάρας ποῖον μέρος τῆς Ἀφρικῆς εἶναι; Τὸ Σουδᾶν εἰς πόσας βασιλείας διαιρεῖται; Τίς λίμνη εὑρίσκεται ἐν Σουδᾶν ἐπίσημος; καὶ οὕτω καθεξῆς διὰ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς; Κατόπι ἀπευθύνει δι' ἄλλα μέρη τῆς σφαιρᾶς διαφόρους ἐρωτήσεις. Πρὸς βορρᾶν τῆς Ἑλλάδος τίς ἐπικράτεια εἶναι; Τίνες ἐπαρχίαι τῆς Τουρκίας εἶναι πρὸς βορρᾶν τῶν ἑλλ. συνόρων; Τίς κόλπος χωρίζει τὴν Βόνιτζαν τῆς Πριβέζης; Πῶς ὀνομάζεται τὸ ἀκρωτήριο τὸ εὑρισκόμενον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου; Τὰ Ἰωάννινα παράλιος ἢ μεσόγειος πόλις εἶναι; Τίς λέγεται πόλις παράλιος καὶ τίς μεσόγειος; Πρὸς δυσμὰς τῆς Τουρκίας τίς θάλασσα εἶναι; Πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης τίς.

ἐπικράτεια ἀπαντᾶται; Πρὸς δυσμὰς τῆς Ἰταλίας τίς θάλασσα εἶναι; Πρὸς νότον τίς; Τίνες πόλεις τῆς Ἰταλίας βρέχονται ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τίνες ὑπὸ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης; Τίς πορθμὸς χωρίζει τὴν Σικελίαν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας; Τὸ Ἀρτεμίσιον τί πρᾶγμα εἶναι; Ἐὰν ὁ μαθητὴς ἀποκριθῆ, ὅτι εἶναι ὄρος, ἀπευθυνθήτω αὐτῷ καὶ ἡ ἐρώτησις δὲν ὀνομάζεται Ἀρτεμίσιον καὶ ἀκρωτήριον καὶ ποῦ εἶναι αὐτό; καὶ τί ἄξιον λόγου ἱστορικὸν γεγονός ἐγένετο ἐκεῖ καὶ πότε; Δεῖξόν μοι διὰ τῆς χειρὸς σου ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, ποῦ εἶναι ἡ Τεργέστη; Τίνος ἐπικρατείας πόλεις εἶναι αὕτη; Παράλιος ἢ μεσόγειος εἶναι; ὑπὸ τίνος θαλάσσης βρέχεται; Ἴνα τις μεταβῆ ἐκεῖ διὰ θαλάσσης ἐκ Πειραιῶς τίνα μέρη θὰ παραπλεύσῃ; Ἐκπλέων τις ἐκ Τεργέστης καὶ προτιθέμενος νὰ μεταβῆ εἰς Πετρούπολιν διὰ θαλάσσης τίνα διεύθυνσιν θὰ διευθυνθῆ; Μέχρι τίνος μέρους θὰ πλέῃ πρὸς νότον; Ἐπειτα πρὸς τίνα διεύθυνσιν θὰ διευθυνθῆ; Ἀφοῦ διέλθῃ τον πορθμὸν τοῦ Γιβλαρτάρ, τίνα διεύθυνσιν θὰ διευθυνθῆ; Ἔως ποῦ θὰ πλέῃ πρὸς βυρρᾶν; Τίνας ἐπικρατείας θὰ ἔχῃ πρὸς δεξιὰν αὐτοῦ; Ὅταν ὁ μαθητὴς δυσκολεύηται ν' ἀπαντήσῃ, ὁ διδάσκαλος ἀνοίγων τὸν χάρτην δεικνύει τοῖς μαθηταῖς ἐν αὐτῷ τὰ μέρη, ἅτινα θὰ διέλθῃ καὶ τοιουτοτρόπως οἱ μαθηταὶ λαμβάνουσι πλήρη καὶ σαφῆ γνώσιν εἰς τὰ τῆς γεωγραφίας. Ἄλλ', ἵνα κατορθωθῆ τοῦτο, πρέπει νὰ ληφθῆ φροντίς, ἵνα συνταχθῶσιν ἀκριβεῖς γεωγραφικοὶ χάρται καὶ προμηθευθῆ ἕκαστον ἐκπαιδευτήριον ἓνα τούτων.

Ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἱστορία δέον νὰ διδάσκηται ἀκροαματικῶς, ἤτοι διηγηματικῶς καὶ νὰ μανθάνηται οὐχὶ κατὰ λέξιν, ἀλλὰ κατ' ἔννοιαν. Ἄλλ' ἵνα κατορθωθῆ τοῦτο, ἀπαιτεῖται, ἵνα ὁ διδάσκων ἢ ἀκούραστος καὶ νὰ μὴ βαρύνηται νὰ ἐπαναλαμβάνῃ πολλάκις τὸ διδαχθέν. Ἴνα ἐντυπῶνται δὲ καλῶς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα εἰς τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν, πρέπει ὁ διδάσκων νὰ ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴν τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν εἰς τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς τῆς ἱστορίας, ἤτοι τὴν χρονολογίαν καὶ γεωγραφίαν. Ἴνα καταστῶ σαφέστερος ἐκτίθημι τὴν ἰδέαν μου ἐπὶ ἑνὸς παραδείγματος. Ἀφοῦ ὁ διδάσκαλος διδάξῃ π. χ. τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην σαφῶς καὶ εὐλήπτως, κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ μαθήματος τούτου, ἐρωτᾷ τὸν μαθητὴν ποῦ εἶναι ὁ Μαραθῶν; Πότε συνέβη αὕτη ἡ μάχη; Τίνες ἐπολέμησαν πρὸς τίνας καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; Πόσοι ἦσαν οἱ Πέρσαι; Τίνας εἶχον ἀρχηγούς; Πόσοι ἦσαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐκ τίνος πόλεως τῆς Ἑλλάδος ἦσαν; Λακεδαιμόνιοι δὲν παρευρέθησαν εἰς τὴν μάχην ἐκείνην; Διατί; Πόσους στρατηγούς εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι; Τίς τῶν στρατηγῶν ἔδειξε μεγίστην φιλοπατρίαν κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην; Τί μᾶς διδάσκει ἡ πρᾶξις τοῦ Ἀριστεῖ-

δου; Μετά τὴν μάχην ἐκείνην ἠδύνατο δ' Ἀριστείδης νὰ κερδήσῃ χρήματα ἢ οὐ; Τίς τῶν Ἀθηναίων ἐκέρδισε κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν χρήματα; Τίς, νομίζεις, ἔπραξεν ὠφελιμωτέραν πράξιν δι' ἑαυτὸν ὁ Ἀριστείδης ἢ ὁ Καλλίας; Τοιουτρόπως διδασκόμενον καὶ ἐξεταζόμενον τὸ μάθημα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀποφέρει εὐαρεστοτάτα ἀποτελέσματα, ὡς ἐκ μακροῦς πείρας ἐπίσθην, διδάσκων μάλιστα νήπια καὶ οὐχὶ ἡλικιωμένους μαθητὰς, ὅποιοι εἰσὶν οἱ μαθηταὶ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων καὶ γυμνασίων.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων, ὅσον δ' ἀφορᾷ περὶ τοῦ τρίτου ζητήματος εἶμαι ἀναρμόδιος ν' ἀποφάνωμαι γνώμην τινά.

Ἐγγραφοῦ ἐν Καλάμαις τῆ 29 Ἰουλίου 1878.

Ὁ νομαρχ. δημοδιδάσκαλος Καλαμῶν.

N. ΞΥΠΟΛΥΤΟΣ.

(Ἐπονται δύο ἔτι ἐκθέσεις ἐτάρων αἱ τῶν κκ. Δημ. Χριστοδούλου καὶ Κ. Κανελλοπούλου, αἵτινες καταχωρισθήσονται εἰς τὸ I' τεῦχος τοῦ « Πλάτωνος. »

